

Te veel natuur kan funest zijn voor de natuurbescherming

In gesprek met
de nieuwe directeur van Natuurmonumenten Jan Jaap de Graeff

Twee maanden geleden zat hij nog in zijn kantoor aan de Maasboulevard in Rotterdam. Dat is mischien wel een van de drukste plekken in Nederland. Nu ontmoeten we Jan Jaap de Graeff in zijn kantoor in 's Graveland. Hij kijkt uit over de verstilte winter-tuin van huis Schaep en Burgh. Een eenzame wandelaar is het enige dat beweegt in dit beeld. "In Rotterdam bewoog alles in mijn uitzicht, voortdurend beweging. Maar als je goed kijkt, is hier in de tuin ook altijd beweging. Nu valt het op als het net iets harder waait, als er mensen over gras lopen, er een vogel opschrikt. Als je wilt, zie je hier dus net zo goed voortdurend dingen veranderen, bewegen. Het is alleen van een andere orde."

Aan het uitzicht zal Jan Jaap de Graeff niet hoeven wennen. Wel heeft de nieuwe directeur van Natuurmonumenten al gemerkt dat deze vereniging een heel andere organisatie is als het hoogheemraadschap Schieland waar hij tot voor kort werkte. "Dit is een organisatie met een heel eigen karakteristiek. Er heerst hier een enorme gedrevenheid, het werk is voor veel mensen hier meteen hun leven. Dat is prachtig om te merken. Het nadeel daarvan is dat het ambitieniveau niet altijd in overeenstemming is met de realiteit. Het is daarom de kunst om de ambities van Natuurmonumenten binnen het praktisch haalbare te houden. En om nog even de vergelijking met het waterschap te maken, daar hadden we voldoende eigen geldbronnen. Natuurmonumenten heeft dat niet, dus hier moeten we voortdurend ook kijken hoe we onze ambities betaald kunnen krijgen. En tenslotte is werken aan natuur met veel meer emoties omgeven dan het werken voor een waterschap. Natuur is emotie, er spelen ethische vragen, kijk maar naar de discussie over dode dieren in het bos, en dat noodzaakt tot een andere manier van werken. Dat is toch wel het interessante aan dit werk."

Aan iemand die net uit de waterwereld de natuurwereld in komt, ligt de vraag naar de combinatie van water en natuur voor de hand. Het is een actueel thema. Er moet ruimte ko-

men om voldoende water te kunnen bergen ten tijde van veel neerslag. Van de andere kant verdroogde natuurgebieden dus ligt het ook weer voor de hand om natuur en water te combineren. Toch komt dat in de praktijk nog niet echt van de grond. Er wordt heel veel gesproken over blauwe diensten, er is veel hoop en veel verwachting maar daar blijft het vaak nog bij.

"Volgens mij zijn daar drie redenen voor. Ten eerste is nog niet duidelijk waar we planologisch ruimte willen reserveren voor waterberging. In de concepten voor de Nota Ruimte staat het nodige over de rivieren en de kust maar nauwelijks iets over het regionale waterstelsel. Dat is nog een blinde vlek waar we maatschappelijk blijkbaar nog niet uit zijn."

"Ten tweede weten we nog niet hoe we de kwaliteit van de natuur in stand kunnen houden door deze te combineren met waterberging. Natuur wordt dan een afgeleide van het water en de vraag is of dat altijd gunstig is voor de natuur. Datzelfde probleem zie je bij boeren en groene diensten. Ook daar blijft de kwaliteitsvraag een probleem: welke kwaliteit kan een boer leveren en tegen welke prijs?"

"Ten derde ligt er nog het brede vraagstuk van de diensten. Het water komt vanzelf uit de lucht. Is het dan een maatschappelijke dienst om dat wat langer vast te houden? En wat is precies de schade? Dat zijn hele moeilijke kwesties waardoor de combinatie van water en natuur in de praktijk nog niet zo'n grote vlucht neemt. Ik denk dan ook dat de waterwereld maar eens moet gaan kijken waar de wateropgave de EHS kruist. Kunnen we op die punten niet naar combinaties gaan zoeken? Dat zou bovendien een goede ondersteuning kunnen zijn voor de EHS. De noodzaak van waterberging ondersteunt de natuurfunctie."

Water in het westen

Een andere actuele discussie die verband houdt met water en natuur, is de vraag wat er met het westen van Nederland moet gebeuren. De zeespiegel stijgt, er komt meer neerslag, meer

water door de rivieren en tegelijkertijd daalt de bodem. Allemaal factoren waardoor het steeds moeilijker zal worden om het droog te houden. Is het haalbaar om te blijven pompen en droge voeten te houden of moeten we delen van het landbouwgebied opgeven en teruggeven aan de natuur? "Ten eerste denk ik dat we er niet te paniekerig over moeten doen. Het is een belangrijk thema om over te discussiëren en er moeten ook wel keuzen gemaakt worden maar klop het niet op en doe niet net alsof het veenweidegebied volgend jaar onder water komt te staan."

"Maar om terug te komen op de vraag, Natuurmonumenten heeft geen opvatting over West-Nederland als geheel. Wel vind ik dat het een uniek cultuurlandschap is dat de moeite waard is om te behouden. Maar het gebied heeft het moeilijk, de boeren trekken weg en langzaam maar zeker verrommelt het. Daar

komen de waterhuishoudkundige problemen dan nog eens bij. We moeten dus echt keuzes maken. Ik zelf vind dat bij iedere keuze er op de een of andere manier een plaats moet zijn voor boeren. Vanwege culturele redenen en om reden van het landschap. Maar dan moeten die boeren daar ook de condities voor hebben. Dus een voor landbouwkundige werkzaamheden optimale waterstand met bijvoorbeeld een drooglegging van 50 centimeter in plaats van 30 centimeter diep. De natuur hoeft in dat soort bedrijven niet voorop te staan. De boeren

politieke steun voor agrarisch natuurbeheer, ten koste van beheer door professionele terreinbeheerders? “Wij zijn er voor de natuur en niet voor onszelf. Dus als particulieren tegen dezelfde prijs dezelfde natuur kunnen realiseren en beheren, vind ik dat prima. Dat past ook helemaal in de tijdgeest om particuliere initiatieven meer ruimte te geven. Maar dan moeten wel dezelfde doelen en kwaliteitseisen gelden. Dat is heel belangrijk. Terreinbeheerders hebben per definitie de natuur als primair doel, particulieren hebben

als dat grote proporties aanneemt, wordt het echt een probleem. Dan ontstaat er een gat tussen kwaliteit en middelen. Een ander voorbeeld is het beheren van terreinen in en om de stad. Naarmate wij daar meer terreinen in beheer krijgen, stijgen onze beheerskosten. Het is namelijk veel duurder om een terrein vlakbij een stad te beheren, denk maar aan toezicht en recreatievoorzieningen, dan een terrein dat verder weg ligt. De discussie komt er dus onherroepelijk aan hoe we al die natuur gaan beheren. Overigens vind ik dat de hoge kosten van beheer geen argument mogen zijn om niet meer aan te kopen. We moeten juist heel reëel die discussie aan gaan.”

Discussie aangaan klinkt prima maar meestal is dat dan wel een discussie tussen met overheden en organisaties. Gaat Natuurmonumenten in de toekomst ook haar leden mobiliseren om actie te voeren of de discussie aan te gaan over kwaliteitsdoelen etc.? “Nee, ik denk het niet. Het is een punt dat heel vaak binnen deze vereniging terug komt. Andere natuur- en milieuorganisaties noemen ons wel eens gekscherend een slapende reus. Ik denk dat dat niet helemaal terecht is maar het geeft aan dat wij met bijna een miljoen leden ons relatief rustig houden. En dat is ook logisch gezien de aard van onze leden. Waarom zijn ze lid geworden? Omdat ze lekker willen kunnen genieten in de natuur. Zij legitimeren met hun lidmaatschap geen protestacties van Natuurmonumenten. Hoewel ik niet uitsluit dat we dat toch wel een moeten doen als het om heel lokaal gebonden acties gaat. Ik kan me zoiets voorstellen als straks de discussie over de snelweg A6/A9 langs het Naardermeer opblaait. Dan kun je mensen mobiliseren maar we moeten daar uiterst voorzichtig mee zijn. Acties moeten altijd direct verband houden met terreinen.”

En dan even een doorkijkje naar de toekomst. Straks, in 2018 is de EHS af. Geen aankopen meer. Wat moet Natuurmonumenten dan nog? “De strijd om de EHS is voorlopig nog niet gestreden. Er valt de komende jaren nog wel wat te doen zoals de aankoop, de begrenzing, de herbegrenzing van de EHS. Er komt nog heel veel op ons af en het is dus nog echt niet allemaal geregeld. Maar het is inderdaad wel een punt dat we ons op termijn moeten gaan afvragen. Als de EHS veiliggesteld is, wat dan te doen? Leuke discussie. Voor later.” ♦

Geert van Duinhoven en Martijn van Wijk

Hans van den Bos

moeten een gezond bedrijfseconomisch perspectief hebben.”

“Daarnaast moeten we gebieden aanwijzen waar de natuur voorop staat en gebieden waar een of andere vorm van agrarisch natuurbeheer en bijvoorbeeld waterberging plaatsvindt. Hoe de verhouding tussen het natuurbeheer en het agrarisch natuurbeheer moet zijn, weet ik niet. Dat hangt bijvoorbeeld af van de mate van zekerheid die de overheid kan bieden voor het agrarisch natuurbeheer, de concurrentiepositie van die boeren etc. Het belangrijkste vind ik dat er een duidelijke planologische scheiding komt tussen de gebieden waar landbouw voorop staat en gebieden waar natuur voorop staat.”

Blauwe diensten liggen natuurlijk dicht tegen de actuele discussie van agrarisch en particulier natuurbeheer aan. Hoe denkt De Graeff daarover? Zeker ook gezien de steeds grotere

dat niet. Maar als zij desondanks dezelfde doelen kunnen bereiken, hebben wij daar niets op tegen.”

Te veel natuur?

Zorg voor kwaliteit heeft De Graeff ook als het gaat om de beschikbare middelen voor het beheer van natuur. Momenteel beheert Natuurmonumenten 86.000 hectare. Daar is nog eens 40.000 bijgekomen als de EHS af is. Voor elke hectare zijn doelstellingen geformuleerd voor de kwaliteit. Maar het is de vraag of dat allemaal wel te betalen is, meent De Graeff. “Wij merken nu al dat boeren vertrekken uit bijvoorbeeld het laagveengebied. Veel van die boeren beheren tot op heden onze terreinen. Als ze daar mee stoppen, moeten we dat zelf gaan doen en daarmee stijgen de beheerskosten van de organisatie. Nu is dat proces vooral in het Wormer- en Jisperveld aan de gang. Maar